Το Βερολίνο (δεν) πωλείται

Τα βλέμματα είναι στραμμένα στο Βερολίνο τις τελευταίες μέρες: Στις κρατιδιακές εκλογές της 20ής Σεπτεμβρίου, το κόμμα Die Linke σκαρφάλωσε με επικεφαλής την 45χρονη τουρκικής καταγωγής Έλιφ Έραλπ στο ιστορικό 25,7% ξεπερνώντας ακόμη και το 22,6% που είχε καταγράψει η PDS το 2001 . Με το ποσοστό της Κυριακής άφησε αισθητά πίσω του αμφότερα τα κόμματα του τρέχοντος κυβερνητικού συνασπισμού χριστιανοδημοκρατών και σοσιαλδημοκρατών κατά περίπου εφτά και δεκατέσσερις ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα.

Εάν για τη Linke του Βερολίνου η 20η Σεπτέμβρη αποτέλεσε ιστορική εκλογική επιτυχία, για τη (συγ)κυβερνώσα SPD ισχύει το ακριβώς ανάποδο: Σφραγίζοντας την κάλπη με 12,1%, σημείωσε το χαμηλότερο ποσοστό της σε μεταπολεμικές εκλογές για τη Βουλή του Βερολίνου. Εάν ληφθεί υπόψη δε η συμμετοχή της, τα τελευταία 35χρόνια, σε όλες τις κυβερνήσεις του κρατιδίου και η κατά κανόνα εκλογική υπεροχή της έναντι των κυβερνητικών εταίρων, οι 22 έδρες που του αναλογούν σύμφωνα με το προσωρινό αποτέλεσμα στη βουλή του Βερολίνου οδηγούν σε έναν βαρύ απολογισμό.

Στον έτερο πόλο του κυβερνώντος συνασπισμού, η πτώση της CDU από το 28,2% στο 18,8% έρχεται να προστεθεί στις μεγάλες απώλειες που κατέγραψε το κόμμα και σε άλλες πρόσφατες κρατιδιακές εκλογές: Η πτώση του στις πρόσφατες εκλογές σε Σαξονία-Άνχαλτ και Μεκλεμβούργο-Δυτική Πομερανία κατά σχεδόν 20 και 8,4 μονάδες αντίστοιχα συνοδεύτηκε από την εκτόξευση της ακροδεξιάς Εναλλακτικής για τη Γερμανία (AfD) στο 43,8% και το 38,2% αντίστοιχα.

Επιστρέφοντας στην εκλογική μάχη του Βερολίνου, η Linke κατάφερε στην αναμέτρηση της Κυριακής να διαρρήξει την παραδοσιακή διαχωριστική που την ήθελε προσφιλέστερη κυρίως στις ανατολικές γειτονιές λόγω της ιστορικής της προέλευσης, σημειώνοντας πρωτιές και σε περιοχές του πρώην Δυτικού Βερολίνου, που αποτελούσε παραδοσιακά προπύργιο των Πρασίνων. Το έδαφος είχε ήδη προετοιμαστεί στις ομοσπονδιακές εκλογές του περασμένου έτους, όταν η Linke αναδείχθηκε πρώτη δύναμη στο κρατίδιο με 19,9% στη «δεύτερη ψήφο», που καθορίζει τη συνολική κατανομή των εδρών μεταξύ των κομμάτων, και 21,8% στην «πρώτη ψήφο», με την οποία οι ψηφοφόροι επιλέγουν τον υποψήφιο της εκλογικής τους περιφέρειας.

Οι εκλογές της Κυριακής ανέδειξαν τη σημασία της κινητοποίησης των μέχρι πρότινος απεχόντων. Έτσι, η Linke άντλησε περίπου 75.000 ψήφους από ανθρώπους που δεν είχαν ψηφίσει το 2023, ενώ η AfD περίπου 65.000. Όπως σημειώνει ο δημοσιογράφος Σεμπάστιαν Φρήντριχ, το εκλογικό αποτέλεσμα του Βερολίνου επιβεβαιώνει ότι δεν υπάρχει κάποια νομοτέλεια που να υπαγορεύει ότι η

ενεργοποίηση των απεχόντων συντελείται υποχρεωτικά προς τα (ακρο)δεξιά του πολιτικού φάσματος. Καθοριστικό, κατά την ανάλυσή του, είναι ποια πολιτική δύναμη κατορθώνει να ορίσει «τον άξονα πάνω στον οποίο πολώνεται η συζήτηση» (Polarisierungsachse).

Πράγματι, η Linke κατάφερε να το κάνει γύρω από το ζήτημα της στέγης. Καταφέρνοντας να κεφαλαιοποιήσει πολιτικά τις σχετικές κινηματικές κατακτήσεις των τελευταίων δεκαπέντε χρόνων, υιοθέτησε ως κεντρικό αίτημα την εφαρμογή του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος του 2021. Το αίτημα προβλέπει την κοινωνικοποίηση, έναντι αποζημίωσης, των κατοικιών που βρίσκονται στην ιδιοκτησία μεγάλων εταιρειών ακινήτων με περισσότερες από 3.000 κατοικίες στο Βερολίνο και τη μεταφορά τους σε καθεστώς δημόσιας ιδιοκτησίας ή άλλης μορφής κοινωνικής διαχείρισης, στη βάση του άρθρου 15 του γερμανικού Θεμελιώδους Νόμου.

Παρότι το δημοψήφισμα κερδήθηκε πανηγυρικά από την πρωτοβουλία Deutsche Wohnen & Co enteignen («Απαλλοτριώστε την Deutsche Wohnen & Co»), με το 57,6% των συμμετεχόντων να τάσσεται υπέρ του αιτήματος –και παρά τον αποκλεισμό από τη διαδικασία εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστ(ρι)ών χωρίς γερμανική υπηκοότητα που ζουν, πληρώνουν ενοίκιο και φορολογούνται στην πόλη–, το αποτέλεσμά του δεν έχει μέχρι σήμερα υλοποιηθεί. Επί της σύντομης δημαρχίας της σοσιαλδημοκράτισσας Franziska Giffey το ζήτημα παραπέμφθηκε σε επιτροπή εμπειρογνωμόνων, η οποία κλήθηκε να εξετάσει υπό ποιες προϋποθέσεις θα μπορούσε να εφαρμοστεί συνταγματικά το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος. Στην τελική έκθεσή της, που παραδόθηκε τον Ιούνιο του 2023, η πλειοψηφία της επιτροπής κατέληξε ότι το Βερολίνο διαθέτει τη νομοθετική αρμοδιότητα για την κοινωνικοποίηση των κατοικιών που ανήκουν σε μεγάλους ομίλους ακινήτων και ότι μια τέτοια κοινωνικοποίηση είναι καταρχήν συμβατή με το άρθρο 15 του Θεμελιώδους Νόμου. Παρά το πόρισμα αυτό, η κυβέρνηση του χριστιανοδημοκράτη Kai Wegner που ακολούθησε δεν προχώρησε στην κοινωνικοποίηση των κατοικιών που είχε ζητήσει η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στο δημοψήφισμα του 2021.

Στην προεκλογική του μάχη, η Linke έκανε σημαία της την υλοποίηση του αιτήματος κοινωνικοποίησης περίπου 220.000 κατοικιών στη βάση του δημοψηφίσματος, θέτοντας την εφαρμογή του δημοψηφίσματος ως προϋπόθεση για τη συμμετοχή του σε κυβερνητικό συνασπισμό. Έχει ήδη διαφανεί ότι, εάν και εφόσον οι διαβουλεύσεις οδηγήσουν σε σχηματισμό κυβέρνησης rot-rot-grün (Die Linke-SPD-Πρασίνων), οι εξελίξεις στο ζήτημα αυτό θα είναι καθοριστικές για την ανάδειξη της Linke ως κόμματος κοινωνικής ανατροπής ή ως κόμματος κυβερνητικής διαχείρισης.

Το τελευταίο ζήτημα αποτελεί αντικείμενο έντονης συζήτησης στο εσωτερικό του κόμματος και, πέρα από γενικές συζητήσεις για τα όρια μιας αριστερής διακυβέρνησης, αξίζει μια ιστορική αναδρομή στην πορεία της Linke που εξηγεί την περιρρέουσα αμφιθυμία σε σχέση με το ζήτημα της κυβερνητικής συμμετοχής. Αρχικά, είναι γνωστό ότι το Βερολίνο είναι μια πόλη με πλούσιες κινηματικές παρακαταθήκες στη διεκδίκηση του δημόσιου χώρου, στη στέγη, τον αντιφασισμό, το περιβάλλον, τους αγώνες των μεταναστ(ρι)ών για δικαίωμα παραμονης και πολλούς άλλους αγώνες.

Στο φόντο αυτό, μπορεί να φαντάζει παράδοξο, αλλά η Linke δεν είχε πάντα τη μαχητική φυσιογνωμία που παρουσιάζει σήμερα. Μέσα από τη συμμετοχή της σε κυβερνητικούς συνασπισμούς για συνολικά περίπου 15 χρόνια (2002-2006, 2006-2011, 2016-2023), και ιδίως κατά τη δεκαετία 2002-2011, κατά την οποία συγκυβέρνησε με την SPD, συνυλοποίησε σειρά πολιτικών τις συνέπειες των οποίων θέτει τα τελευταία χρόνια στο στόχαστρο. Πιο συγκεκριμένα, στον απόηχο της κρίσης της Bankgesellschaft Berlin και εν μέσω μιας ήδη οξείας δημοσιονομικής κρίσης, για πάνω από μια δεκαετία οι κυβερνήσεις στις οποίες η Linke συμμετείχε περιέκοβαν ετησίως γύρω στα 4 δισεκατομμύρια ευρώ από τον ετήσιο προϋπολογισμό του κρατιδίου: μαζικές απολύσεις στον δημόσιο τομέα, μειώσεις μισθών, ιδιωτικοποιήσεις δημόσιας περιουσίας. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται η πώληση της δημόσιας στεγαστικής εταιρείας GSW με περίπου 65.000 κατοικίες το 2004, ενώ στον χώρο της υγείας συντελέστηκε outsourcing και μερική ιδιωτικοποίηση υπηρεσιών, όπως μέσω της Charité Facility Management.

Για τις επιλογές του αυτές, η Linke πλήρωσε βαρύ εκλογικό τίμημα: από το 22,6% του 2001 υποχώρησε στο 13,4% το 2006 και στο 11,7% το 2011. Τα επόμενα χρόνια ακολούθησαν και κινήσεις προς την αντίθετη κατεύθυνση· κατά τη διάρκεια της συγκυβέρνησης με την SPD και τους Πρασίνους, ολοκληρώθηκε, μεταξύ άλλων, η επαναφορά του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας σε δημόσια ιδιοκτησία, χωρίς όμως να αναιρείται το πολιτικό βάρος της προηγούμενης περιόδου λιτότητας.

Το κόμμα φαίνεται να έχει αντλήσει τα πολιτικά του συμπεράσματα από την περίοδο λιτότητας την οποία συνδιαμόρφωσε, με μερίδες εντός του να αποτιμούν ως λάθος την επιλογή της συγκυβέρνησης. Με δεδομένο ότι το χρέος του Βερολίνου αναμένεται να ανέλθει στα 84 δισεκατομμύρια ευρώ, δηλαδή σε ποσό μεγαλύτερο του διπλάσιου από το χρέος που οδήγησαν στις πολιτικές λιτότητας του 2002, μένει να φανεί ποιο δημοσιονομικό πεδίο δράσης θα έχει μια rot-rot-grün κυβέρνηση υπό την ηγεσία της Linke.

Από τη σκοπιά του πολιτικού συστήματος της Γερμανίας, έχει σημασία να ληφθεί υπόψη και το ποια εργαλεία φορολογικής πολιτικής έχει μια κρατιδιακή κυβέρνηση στη διάθεση της. Όταν ρωτάται πού θα βρει τα λεφτά για να κάνει όσα υπόσχεται, η Linke απαντάει «αναδιανομή του πλούτου». Με αυτή την προγραμματική θέση συμμετείχε και στις ομοσπονδιακές εκλογές του 2025, στις οποίες κατέγραψε 4,36 εκατομμύρια ψήφους και εξέλεξε 64 βουλευτές στην ομοσπονδιακή βουλή. Σε επίπεδο κρατιδίου, ωστόσο, τα περιθώρια εφαρμογής μιας τέτοιας πολιτικής είναι σαφώς πιο περιορισμένα, αφού μια κρατιδιακή κυβέρνηση μπορεί να συγκεντρώσει άλλου είδους φόρους, όπως τον φόρο μεταβίβασης ακινήτων και φόρους όπως ο φόρος επαγγελματικής δραστηριότητας, ο φόρος ακίνητης περιουσίας και ο φόρος δεύτερης κατοικίας, οι οποίοι, αν και αναγκαίοι, δεν αρκούν για να χρηματοδοτηθούν οι ανάγκες μιας ευρείας κοινωνικής πολιτικής.

Για να μπορέσει η Linke να κάνει τη διαφορά και κυρίως για να μπορέσει, στην τρέχουσα επιτακτική συγκυρία της ανόδου ενός κόμματος που έχει εντάξει τη *Remigration* στο πολιτικό του πρόγραμμα (δηλαδή την απέλαση των ίδιων μεταναστών που έχτισαν τη μεταπολεμική Γερμανία στις

βιομηχανίες και τους δρόμους μιας σε μεγάλο βαθμό κατεστραμμένης από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο χώρας), θα πρέπει να δεχθεί σοβαρή πίεση από την κοινωνία των πολιτών για να εφαρμόσει τις υποσχέσεις του, και φυσικά να δώσει το αναγκαίο πάτημα σε αυτήν την κοινωνία των πολιτών ώστε να τη στηρίξει σε χώρους εργασίας και γειτονιές.

Στο τελευταίο ζήτημα αναφέρεται και ο Ραούλ Τσέλικ σε πρόσφατο άρθρο του. Επικαλούμενος τον διευθυντή της προεκλογικής εκστρατείας του Ζόραν Μαμντάνι σε συνέντευξή του στην εφημερίδα *nd*, επισημαίνει ότι ο Μαμντάνι καλεί τους κατοίκους της Νέας Υόρκης να οργανωθούν συνδικαλιστικά. Με τα λόγια του συνεργάτη του Μαμντάνι: «Πολλοί πολιτικοί των Δημοκρατικών προσπαθούν αυτή τη στιγμή να μιμηθούν την προεκλογική μας εκστρατεία, χρησιμοποιώντας τη λέξη "προσιτότητα" . Παραβλέπουν όμως εντελώς το συγκρουσιακό στοιχείο της εκστρατείας μας. Αυτό είναι κακή πολιτική».

Τις τελευταίες δύο μέρες, πολλοί κάτοικοι του Βερολίνου, παλιοί και νέοι, ντόπιοι και μετανάστες, μοιράζονται την αίσθηση χαράς και ανακούφισης για ένα εκλογικό αποτέλεσμα-εξαίρεση στο φόντο των εκλογικών αναμετρήσεων του φετινού φθινοπώρου. Το κλίμα στη δημόσια σφαίρα είναι τεταμένο: Μόλις μία μέρα μετά τις εκλογές, ο καγκελάριος Φρίντριχ Μερτς ανακοίνωσε ότι θα επιταχύνει την προώθηση ομοσπονδιακού νόμου που θα εμποδίζει την κοινωνικοποίηση μεγάλων ιδιωτικών στεγαστικών αποθεμάτων σε επίπεδο κρατιδίων, παρότι η δυνατότητα κοινωνικοποίησης προβλέπεται ρητά στο άρθρο 15 του Θεμελιώδους Νόμου. Την ίδια στιγμή, η αντιπαράθεση γύρω από τις θέσεις της Linke για το Παλαιστινιακό και τον αντισημιτισμό έχει ενταθεί, ενώ 44 πρώην και νυν στελέχη της SPD τάχθηκαν κατά μιας συνεργασίας υπό την Έλιφ Έραλπ.

Η Linke στο Βερολίνο ρίσκαρε και πέτυχε: τα δύο μεγάλα ζητήματα που την ανέδειξαν ως πολιτική δύναμη με διακριτό στίγμα και οδήγησαν τον κόσμο σε στήριξή της ενάντια στο ακροδεξιό ρεύμα, από τη στεγαστική κρίση και την ακρίβεια μέχρι το Παλαιστινιακό, είναι τα ίδια ζητήματα που, εάν δεν μπορέσει να τα χειριστεί με τους τρόπους που υποσχέθηκε, θα μπορέσουν να της πάρουν πίσω σύσσωμη την εμπιστοσύνη που της έδωσαν.

Σημειώσεις

Η PDS (Partei des demokratischen Sozialismus – «Κόμμα του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού») ήταν το κόμμα που προέκυψε μετά την πτώση της Ανατολικής Γερμανίας από την SED, το κυβερνών κόμμα της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας, και αποτέλεσε αργότερα έναν από τους δύο βασικούς πυλώνες από τους οποίους δημιουργήθηκε το σημερινό Die Linke. Ο άλλος πόλος ήταν η δυτικογερμανική WASG, με την οποία ενώθηκε το 2007. Η WASG (Wahlalternative Arbeit und soziale Gerechtigkeit – «Εκλογική Εναλλακτική για την Εργασία και την Κοινωνική Δικαιοσύνη») είχε δημιουργηθεί από δυνάμεις κυρίως που αποχώρησαν από την SPD ως αντίδραση στις νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις της κυβέρνησης Σρέντερ, σχηματίζοντας το σημερινό Die Linke.